

висвітлюються комплексним підходом. Важливим є формування нової культури професійної поведінки, заснованої на засадах європейської правової традиції, що передбачає не лише суворе дотримання етичних норм, а й розуміння їх як основи забезпечення справедливості та захисту прав кожної людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Пиріг Л. А., Скакун О. Ф. Деонтологія. Енциклопедія Сучасної України / НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. Останнє поновлення: 15 січ. 2024. URL: <https://esu.com.ua/article-26029>
2. Хартія основних принципів європейської адвокатської професії від 25 листопада 2006 року. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU06301>
3. Європейська хартія на статут про суддів (European Charter on the Statute for Judges) від 8–10 липня 1998 року. URL: <https://rm.coe.int/16807473ef>
4. Висновок № 13(2018) КРЕП: «Незалежність, підзвітність та етика прокурорів» від 23 листопада 2018 року. URL: <https://rm.coe.int/opinion-13-ccpre-2018-ukr/1680939322>
5. Європейський кодекс нотаріальної етики від 1995 року. URL: <http://surl.li/plimgm>
6. Рекомендація № R (2000) 21 Комітету Міністрів державам-членам про свободу професійної діяльності адвокатів від 25 жовтня 2000 року. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf
7. Федеральне Положення про адвокатуру від 01.08.1959. URL: <https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/bundesrechtsanwaltsordnung-ukr.pdf>

ЩОДО ПИТАННЯ ЛЕГІТИМАЦІЇ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ, СТВОРЕНИХ ШЛЯХОМ ПОДІЛУ ТА ВИДІЛУ, В ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Приходько М. С.

Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця (Україна)
e-mail: m.prykhodko@donnu.edu.ua

Основними задачами реорганізації акціонерних товариств (далі – АТ) шляхом поділу та виділу є формування оптимальної структури їх фінансових ресурсів, розвиток бізнесу, подолання кризових явищ тощо. Особливо актуальним питання реорганізації постає в умовах повоєнного відновлення бізнесу, що зумовлює необхідність прийняття оперативних рішень щодо трансформації бізнесу для вирішення нагальних проблем відновлення економіки України. Водночас оперативне формування бізнесу через створення господарських товариств, зокрема й АТ, є одним із пріоритетних шляхів реалізації цього. У цьому контексті реорганізацію АТ з метою поділу чи виділу треба розглядати як один із раціональних підходів.

Метою реорганізації АТ є створення нових товариств для ефективною реалізації конкретних задач бізнесу, зокрема це може стосуватися і повоєнного відновлення та сталого розвитку економіки держави. Водночас треба зауважити, що важливим моментом поділу та виділу з АТ є державне підтвердження законності проведення реорганізації і відповідне входження новостворених товариств до сфери господарських правовідносин. Такий процес зі сторони держави вчені-правники

пов'язують із поняттям «легітимація» [1, с. 49; 2, с. 111–117; 3, с. 149–150; 4, с. 11; 5, с. 104]. У словнику української мови термін «легітимація» визначається як визнання чи підтвердження законності якого-небудь права або повноваження [6, с. 461]. Отже, легітимацію треба розглядати як визнання або підтвердження відповідності законності процесу реорганізації АТ шляхом поділу чи виділу та створення нових господарських товариств. Цей підхід кореспондується з думкою О. В. Гарагонича, який зазначає, що більш точним у розумінні сукупності процедур, необхідних для вступу АТ у сферу правовідносин як суб'єкта права, є термін «легітимація», тобто визнання за АТ права на здійснення господарської діяльності і господарської правосуб'єктності [7, с. 99]. Отже, процедура державної реєстрації товариств, що створюються внаслідок поділу та виділу, має на меті легітимацію правосуб'єктності цих товариств.

Проаналізуємо процедури державної реєстрації фактів поділу та виділу АТ і визначимо правові наслідки, до яких вони призводять. Так, створення нових АТ є складною, затратною і тривалою у часі процедурою, тоді як реорганізація АТ – це є продовження господарської діяльності суб'єкта, її оптимізація, але в новому статусі. У разі поділу шляхом припинення активного АТ можна створити два чи більше нових АТ з передачею їм всього його майна, прав та обов'язків. У разі виділу з активного АТ створюються одне чи кілька нових АТ із передачею йому (їм) частини свого майна, прав та обов'язків АТ, з якого здійснюється виділ, без припинення такого товариства. У такий спосіб власники можуть передати частину активів і відповідних зобов'язань іншому створюваному товариству. Такі процеси дають змогу структурувати власні активи в інший спосіб для зміни бізнес-моделі, структурування інвестицій та податкового навантаження, а також прибутку і зобов'язань з використання активів, що є особливо затребуваним у період повоєнного відновлення економіки України.

У юридичній літературі державна реєстрація товариства розглядається як завершення створення АТ як юридичної особи [8, с. 50], підтвердження його законності [9, с. 147], а також набуття ним загальної правосуб'єктності [10, с. 29; 11, с. 130–135]. Законодавство також пов'язує державну реєстрацію АТ із підтвердженням набуття АТ статусу юридичної особи (абз. 3 ч. 3 ст. 3 ЗУ «Про АТ», ч. 3 ст. 83 ГК України, ч. 4 ст. 87 ЦК України). Згідно з ч. 2 ст. 19 ГК України державна реєстрація АТ полягає у засвідченні державним реєстратором факту створення АТ шляхом внесення відповідного запису до ЄДР.

Відповідно до ст. 37 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», поділ вважається завершеним з моменту державної реєстрації новоутвореної юридичної особи (юридичних осіб) та факту припинення юридичних осіб (юридичної особи), що припиняється в результаті поділу. Виділ вважається завершеним з дати державної реєст-

рації юридичних осіб, утворених у результаті виділу (ч. 6 ст. 32 цього закону). Аналогічні положення містяться і в ч. 4 ст. 115 Закону України «Про АТ»: злиття, приєднання, поділ, перетворення АТ, як і виділ АТ, вважається завершеним з дати внесення до Єдиного державного реєстру (далі – ЄДР) відповідного запису. Тобто законодавством визначено, що для легітимації моменту завершення реорганізації АТ шляхом поділу чи виділу потрібні певні дії як юридичні факти – здійснення реєстрації відповідним державним органом. Для цього суб'єктами реорганізації готується та подається до органу державної реєстрації пакет документів, передбачених ч. 1 ст. 17 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань».

Спосіб державної реєстрації – проведення реєстраційної дії (у тому числі з урахуванням принципу мовчазної згоди) за відсутності підстав для відмови в державній реєстрації шляхом внесення запису до ЄДР (п. 8 ч. 2 ст. 25), що розглядається як елемент юридичного складу легітимації створених АТ в результаті поділу чи виділу.

Іншим елементом юридичного складу щодо процесу легітимації створених АТ є реєстрація НКЦПФР звіту про результати розміщення (обміну) акцій, як передбачено п. 5.24 і 7.24 Порядку № 520 [12]. Необхідність наявності цього юридичного факту пояснюється тим, що відмова НКЦПФР в реєстрації звіту може призвести до скасування самої процедури реорганізації та ліквідації цих товариств, зокрема шляхом позову НКЦПФР до суду (ч. 5 ст. 10 Закону України «Про АТ»). Фактом реєстрації звіту про результати розміщення акцій НКЦПФР є видача АТ свідоцтва про державну реєстрацію випуску акцій. Отже, реєстрація НКЦПФР звіту про результати емісії акцій та видача свідоцтва про реєстрацію випуску акцій є юридичними фактами, підтвердженням державним регулятором законності створених АТ шляхом поділу або виділу та допуску його акцій до обігу на ринку цінних паперів.

У контексті легітимації правосуб'єктності створених товариств іншим критичним аспектом є набуття суб'єктності акціонерами цих товариств шляхом набуття ними права власності на акції. Юридичним фактом такого набуття є видача кожному акціонеру відповідного документа. Таким документом, згідно зі ст. 8 Закону України «Про депозитарну систему», є виписка з рахунку в цінних паперах акціонера, яка видається депозитарною установою, де відкритий такий рахунок. Зазначений документ є підтвердженням права власності на акції, з чим пов'язане також виникнення корпоративних прав акціонера та відповідних обов'язків, як передбачено законодавством і статутом товариства. У такий спосіб акціонер стає суб'єктом корпоративних правовідносин щодо набуття, здійснення, зміни та припинення корпоративних прав.

Отже, відповідно:

- АТ, яке поділяється, здійснює державну реєстрацію його припинення в органах державної реєстрації;
- для АТ, з якого здійснюється виділ, необхідно здійснити державну реєстрацію змін до статуту (у зв'язку зі зменшенням розміру статутного капіталу) чинних товариств в органах державної реєстрації;
- для новостворених АТ необхідна державна реєстрація самих товариств, реєстрацію НКЦПФР відповідних звітів для правомірного обігу акцій, а також документальне забезпечення права власності акціонерів на акції.

Таким чином, для легітимації новостворених товариств в результаті поділу або виділу АТ основним елементом юридичного складу виступатимуть їхня державна реєстрація та реєстрація НКЦПФР відповідного звіту про результати розміщення акцій.

Правовим наслідком державної реєстрації товариств, новостворених в результаті поділу або виділу АТ, є надання їм необхідного обсягу господарської правосуб'єктності для здійснення власної господарської діяльності.

Правовим наслідком реєстрації НКЦПФР звіту про результати розміщення акцій новостворених товариств є підтвердження законності їхнього створення та допуску акцій до обігу на ринку цінних паперів.

Отже, завершення всіх процедур державної реєстрації реорганізації АТ шляхом поділу та виділу надає можливість новоствореним товариствам швидше долучитися до реалізації бізнесових проєктів. У цьому контексті легітимація створених АТ внаслідок поділу або виділу забезпечує юридичну ясність і передбачуваність для самих товариств, а також інших учасників господарських правовідносин та інвесторів. Це актуально і в умовах повоєнного відновлення України, де є потреба у швидких і стабільних рішеннях, зокрема для залучення інвестицій та сталого розвитку підприємницької діяльності й економіки держави загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Господарське право України: навч. посіб. / за заг. ред. Н. О. Саніахметової. Харків: Одісей, 2005. 608 с.
2. Господарське право: підручник / Д. В. Задихайло, В. М. Пашков, Р. П. Бойчук. Харків: Право, 2012. 696 с.
3. Дерев'янко Б. В. Надання освітніх послуг: правовий статус суб'єктів: монографія. Донецьк: Кальміус, 2011. 334 с.
4. Шамрай І. А. Правові основи створення фінансових установ в Україні та ліцензування їх операцій: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2007. 20 с.
5. Щербина В. С. Господарське право України: підручник. 5-те вид., перероб. і доп. Київ: Юрінком Інтер, 2012. 600 с.
6. Словник української мови: в 11 т. / ред. колег. І. К. Білодід (голова) та ін. Київ: Наукова думка, 1970–1980. Т. 4: І–М / ред. А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, П. П. Доценко. Київ: Наукова думка, 1973. 840 с.

7. Гарагонич О. В. Господарська правосуб'єктність акціонерних товариств; дис. д-ра юрид. наук: 12.00.04. Київ; Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень Національної академії наук України» НАН України, 2020. 466 с.

8. Вінник О. М. Науково-практичний коментар Закону України «Про акціонерні товариства». Київ: Юрінком Інтер, 2009. 312 с.

9. Квасніцька О. О. Інститут державної реєстрації суб'єктів підприємництва. *Університетські наукові записки*. 2005. № 1–2. С. 146–150.

10. Махінчук В. М. Суб'єкти підприємницької діяльності за цивільним та господарським законодавством України. *Приватне право і підприємництво*. 2013. Вип. 12. С. 28–32.

11. Харитонов Є. О., Саніахметова Н. О. Цивільне право України: підручник. Київ: Істина, 2003. 776 с.

12. Порядок здійснення емісії та реєстрації випуску акцій акціонерних товариств, які створюються шляхом злиття, поділу, виділу чи перетворення або до яких здійснюється приєднання, затверджений рішенням НКЦПФР № 520 від 09 квітня 2013 року. *Офіційний вісник України*. 2013. № 41. Ст. 1493.

ПОВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ: АКСІОЛОГІЧНО-СВІТОГЛЯДНИЙ АСПЕКТ

Стаднік І. В.

Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця (Україна)
e-mail: stadnik@donnu.edu.ua

*When we speak of peace, we should not mean just the absence of war.
True peace rests on the pillars of individual freedom, human rights,
national self-determination, and respect for the rule of law.*

Ronald Wilson Reagan [1, с. 249]

Війна... Коротке слово, яке несе в собі багато сенсів, кожен з яких українці відчують, переживають та переосмислюють вже понад 10 років. Те, про що раніше читали хіба що у книгах та підручниках з історії або чули у новинах, стало дійсністю: окупація, мобілізація, ВПО, еміграція, релокація навчальних закладів та підприємств, волонтерство, повітряна тривога... Однак всі війни колись закінчуються, і жодна не триває вічно. І фундамент повоєнного відновлення необхідно закладати вже сьогодні, щоб не втратити дорогоцінний час і дати чіткий сигнал суспільству щодо подальшого вектора розвитку.

Видається, що отримання Україною статусу кандидата в члени Європейського Союзу (далі – ЄС) знімає питання щодо основоположних цінностей українського суспільства, оскільки прогрес країни на шляху до повноправного членства залежатиме насамперед від її власних заслуг у виконанні Копенгагенських критеріїв [2, п. 14], які, серед іншого, вимагають стабільності інститутів, що гарантують демократію; утвердження верховенства права; реальності прав людини; поваги та захисту меншин [3, с. 13]. Водночас війна змінює світогляд людини, її ставлення до звичних (у мирному житті) речей, її ціннісні орієнтири. Ба більше: правовий режим воєнного стану передбачає можливість держави встановлювати окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень (ч. 2 ст. 64